

Тема 3.1

Що таке суспільство та як воно виражає себе через культуру

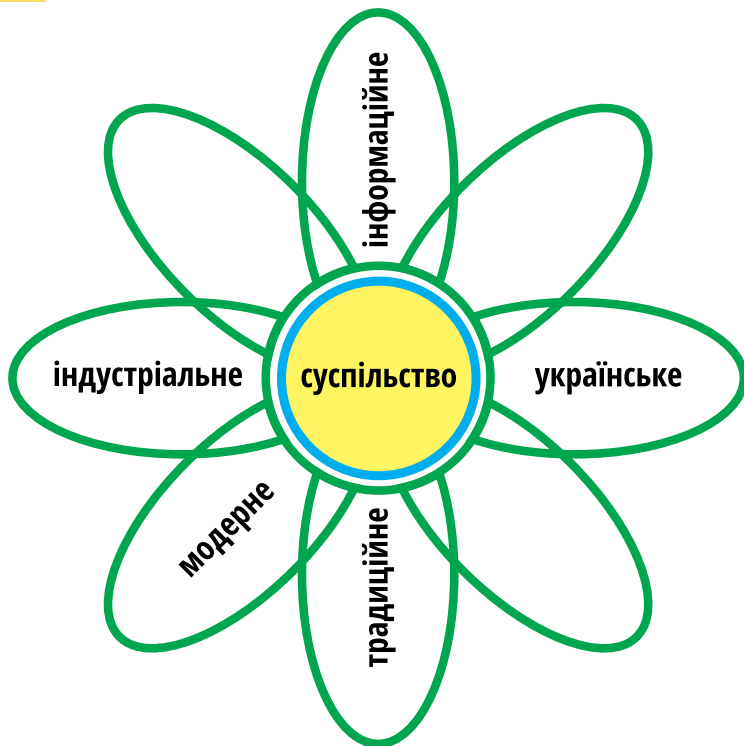
У цій темі ви з'ясуєте, що таке суспільство, які його основні характеристики та які відносини йому притаманні. Спробуйте зрозуміти, яким чином суспільство проявляє себе через культуру, як її можна сприймати і досліджувати.

Ключові здобутки у вивченні теми

Досліджуємо поняття «суспільство», «соціальна взаємодія», «соціальні відносини», «культура».

Розуміємо, яким чином функціонує суспільство, якою є сутність і значення культури.

Діємо, пізнаючи роль культури в житті місцевої громади.

Обговорюємо

Напишіть на дошці слово «суспільство», доберіть прикметники, які його характеризують.

Поясніть значення утворених словосполучень.

Спробуйте згрупувати ці словосполучення за певними ознаками (наприклад, географією, характером ставлення до людини, історичними етапами розвитку тощо).

Модуль 1

Суспільство та соціальна взаємодія

■ **Суспільство** — це відносно стійка система соціальних зв'язків і відносин, що склалися між людьми у процесі історичного розвитку їхньої спільної життєдіяльності, спрямованої на відтворення умов для існування та задоволення життєвих потреб.

■ **Соціальна взаємодія** — це форма соціальних зв'язків, що характеризується взаємовпливом індивідів через обмін діяльністю, інформацією, досвідом, здібностями, уміннями, навичками тощо.

■ **Соціальні відносини** — це врегульовані системою соціальних норм взаємодії та зв'язки між окремими людьми або групами, які встановлюються в процесі спільної практичної та духовної діяльності.

Суспільна взаємодія є невід'ємним аспектом життя кожної людини. Адже існування людини поза суспільством, а суспільства без людей — неможливе. З огляду на це, кожна особистість є одночасно і «продуктом» суспільства, і його «творцем».

Термін **«суспільство»** є багатограним і має низку значень та характеристик.

Як і будь-яка багатогранна категорія, суспільство має певні рівні, тобто підсистеми. Серед таких — економічна, політична, духовна, культурна, освітня складові. Часто термін «суспільство» замінюють запозиченим із латинської мови словом **«соціум»**, яке має аналогічне значення.

Характерними ознаками суспільства є:

- спільна територія, на якій проживають та взаємодіють члени суспільства;
- рівень культурного розвитку, система норм і цінностей, які лежать в основі взаємозв'язків між людьми;
- здатність відтворювати та підтримувати міцні внутрішні зв'язки;
- сталість існування протягом тривалого часу.

Важливим аспектом суспільства є соціальні взаємини його членів. Адже у повсякденному житті ми перебуваємо у постійній взаємодії: наприклад, спілкуємося з друзями чи вчителями, здійснюємо покупки, навчаємося у школі, відвідуємо громадські місця. Варто зауважити, що суспільство є не лише сталою структурою, але й процесом.

Таким чином у процесі соціальної взаємодії формуються соціальні відносини. Розрізняють декілька їхніх видів:

- за обсягом владних повноважень: горизонтальні та вертикальні;
- за ступенем регламентування: формальні (офіційно оформлені) та неформальні;
- за способом спілкування індивідів або безпосередні тощо;

Увесь спектр соціальних відносин формує систему поведінки індивідів, які визначаються певними нормами співіснування (наприклад, правила етикету, закони і т. д.).

Модуль 2

Феномен культури

■ **Культура** — це сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених усіма видами діяльності людини і суспільства.

Поняття культури є доволі складним і різноплановим. Щоб глибше зрозуміти його суть, намалюйте умовний айсберг, більша прихована частина якого є нижче лінії води. Використовуючи метод «ефекту айсберга», спробуйте проаналізувати сутність культури.

Якщо розглядати культуру як духовну єдність та характерну ознаку спільноти, то, передусім, беруться до уваги такі відомі усім аспекти, як: народні пісні, музика, танці, ігри, обряди, їжа, одяг, свята, вірування, традиції, ремесла тощо. Розмістимо їх у верхній частині айсберга.

Утім існують також й інші рівні пізнання культури, що визначають її психолого-поведінкову природу, і які часто є прихованими, оскільки сприймаються людиною, головним чином, на підсвідомому рівні. Виокремлюють такі рівні пізнання культури:

■ **Філософський рівень:** емоційне, раціональне чи логічне сприйняття дійсності, моральні норми поведінки, характер прийняття індивідуальних рішень, ідеал правди, чесності, уявлення про дружбу тощо.

■ **Естетичний рівень:** концепція краси та ідеал краси; споглядалне або творче сприйняття дійсності; поняття духовної насолоди, естетичні уявлення про природу й мистецтво, спосіб впорядкування фізичного простору; концепції минулого та майбутнього тощо.

■ **Комунікативний рівень:** особливості невербальної комунікації, вміння слухати, культура зворотного зв'язку, соціальні дистанції у ході спілкування, моделі ведення діалогу та спосіб вираження спонукальної дії до опонента, рівень емоційного контролю та ін.

■ **Соціальний рівень:** ставлення до вікового, гендерного, професійного, майнового та інших соціальних статусів, поняття лідерства, уявлення про соціальну справедливість, ставлення до праці, спосіб прийняття колективних рішень тощо.

■ **Побутовий рівень:** уявлення про особисту гігієну, чистоту приміщень, управління часом, турбота про власне здоров'я; ставлення до тварин; спосіб розуміння активного способу життя, відпочинку, дозвілля тощо.

Застосуйте набуті знання і досвід

Об'єднайтеся у групи. Кожна команда обирає собі певну етнічну культуру (наприклад, українська, німецька, японська, американська, арабська тощо).

Кожна група розкреслює аркуш паперу на чотири частини. У кожній з них треба назвати чи відобразити:

загальновідомі факти про обрану культуру	відомих представників цієї культури
предмети, явища, географічні об'єкти, що асоціюються з цією культурою	особливості представлення та цінності обраної культури

Презентуйте результати своєї роботи.